

MEHMET RÜŞTÜ UZEL'İN TÜRK EĞİTİM TARİHİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

 Mustafa GÜÇLÜ^a

Öz

Bir ülkenin kalkınmasında, nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde mesleki ve teknik eğitim kurumları önemli görevler yerine getirmektedir. Ülkemizde doğal kaynakların işletilmesi, insanların üretim güçlerinin geliştirilmesi için bu okullara gerekli önemin verilmesi gerekmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında zayıf bir ekonomi ve çok yetersiz bir mesleki eğitim devralınmıştır. Mesleki ve teknik eğitimin Türkiye'de en önemli gelişimi Cumhuriyet döneminde gerçekleşmiştir. Mesleki ve teknik eğitimin Türkiye'de kurumsallaşması, gelişim göstermesinde Mehmet Rüştü Uzel önemli görevler yerine getirmiştir. Bu araştırmanın amacı, Türkiye'de mesleki ve teknik eğitimle özdeşleşmiş Mehmet Rüştü Uzel'in Türk eğitim tarihindeki yeri ve önemi hakkında bilgi vermektir. Bu amaç kapsamında internet ve kütüphane ortamında konuya ilişkin literatür taraması yapılmıştır. Amaca uygun bulunan makale ve kitaplar içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma sonunda Mehmet Rüştü Uzel'in Türk eğitim tarihine en büyük katkısının mesleki ve teknik eğitim alanında olduğu görülmüştür. O, sadece eğitimci yönüyle değil aynı zamanda idareci yönüyle de bu okullara önemli bir ivme kazandırmış, görevde bulunduğu süre içinde on bin dolayında olan öğrenci sayısını elli bine çıkarmış, çok sayıda yeni okul açmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mesleki eğitim, eğitim tarihi, Mehmet Rüştü Uzel, mesleki ve teknik eğitim.

---

^a Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, mguclu@erciyes.edu.tr

MEHMET RÜŞTÜ UZEL'S ROLE AND IMPORTANCE IN TURKISH EDUCATION HISTORY

Abstract

Vocational and technical education institutions perform important tasks in the development of a country and in the training of qualified manpower. In our country, importance should be given to these schools in order to exploit natural resources and improve the production power of people. In the early years of the Republic, there were a weak economy and poor vocational training. The most important development of technical and vocational education took place in this period of the Republic of Turkey. Mehmet Rüştü Uzel has fulfilled an important role in the institutionalization of vocational and technical education in Turkey. The aim of this study is to give information about the role and importance of Mehmet Rüştü Uzel in the history of vocational and technical education in Turkey. Mehmet Rüştü Uzel is to provide information about the role and importance of Turkish educational history. For this purpose, literature was reviewed. The articles and books which were found suitable for the purpose were examined by content analysis method. At the end of the research, it was seen that Mehmet Rüştü Uzel's greatest contribution to the history of Turkish education was in the field of vocational and technical education. He contributed to vocational training not only from the aspect of educator but also from the administrative side. During this term, he increased the number of students from around ten thousand to fifty thousand and opened many new schools.

Keywords: Vocational education, history of education, Mehmet Rüştü Uzel, vocational and technical education

Giriş

Bir kavram olarak mesleki eğitim, “toplumsal hayatın her alanında ihtiyaç duyulan mesleklerde kalifiye teknik elemanlar yetiştirilmesi için gerekli bilgi ve becerilerin verildiği eğitim” olarak tanımlanmaktadır (Çelik, 2013, s. 5). Bir başka tanım da ise mesleki eğitim “kişinin yeteneklerini geliştirirken mesleği bir araç olarak kullanması ve bu süre zarfında bilgi ve becerilerin artırılması” şeklinde tanımlanmaktadır (Sezgin, 2009, s. 1). Mesleki eğitime ilişkin bu tanımlar incelendiğinde hem bireyin hem de toplum için önemli olması ve bireyin belli meslekler için hazırlanması gibi bazı yönlerin tanımlarda vurgulandığı görülmektedir. Bu tanım ve açıklamalarından sonra mesleki eğitimin en önemli amacının toplum içinde kişilere yeni bazı beceriler öğretmek ya da bir meslek alanında öğrenim görerek olanların üretim kapasitelerini geliştirmek olduğu söylenebilir. Mesleki eğitim, ulusal düzeyde ise ihtiyaç

duyulan nitelikte insan gücünün yetiştirilmesi amaçlamaktadır (Tsang, 1999). Oysa eğitim sistemimizdeki en önemli sorunlardan birisi, okullarda mesleki bilgi ve becerinin yeterince verilmemesidir (Karagöz, 2016). Mesleki eğitimin Türkiye’de verilmeye çalışıldığı kurumlardan birisi de mesleki ve teknik eğitim kurumlarıdır.

Mesleki ve teknik eğitim; “eğitim sistemi içinde tarım, sanayi ve hizmet sektörleri ile beraber her türlü mesleki ve teknik eğitim hizmetlerinin planlaması, araştırılması, geliştirilmesi, organizasyonu ve eş güdümü ile yönetim, denetim ve öğretim etkinliklerinin bütünü” olarak ifade edilmektedir (Altay ve Üstün, 2011, s. 3). Tanımdan da anlaşıldığı gibi mesleki ve teknik eğitim, ülke kalkınması için ihtiyaç duyulan insan gücünün yetiştirilmesi sürecinde oldukça önemli olduğu görülmektedir. Günümüzde gelişmiş ülkelerin önemli özelliklerinden birisi de ara insan gücünün iyi bir şekilde yetiştirilmesidir. Bu ülkelerde mesleki ve teknik eğitim ara insan gücü yetiştirmede önemli rol oynamaktadır.

Bir ülkede mesleki ve teknik eğitim; sosyal, ekonomik, bireysel ve ulusal bazı ihtiyaçları karşılamak için zorunlu olarak verilmesi gereken eğitim alanlarından birisidir (Alkan vd., 2001). Özellikle doğal kaynakları iyi bir şekilde değerlendirmek, işgücünü iyi bir şekilde eğitmek ve kullanmak, üretimde verimi yükseltmek, eğitimde fırsat eşitliği sağlamak, tarımdan sanayiye geçişi kolaylaştırmak gibi konularda mesleki ve teknik eğitim önemli rol oynamaktadır.

Türkiye’de mesleki ve teknik öğretimle ilgili ilk gelişmeler 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren görülmeye başlansa da bu alandaki önemli gelişmeler Cumhuriyet sonrasında söz konusu olmuştur. Cumhuriyet yönetimi Osmanlıdan zayıf bir tarım ekonomisi ve sanayileşmemiş bir ülke devralmıştır (Alkan vd., 2001). Cumhuriyetin inananı izleyen yıllarda ekonomik kalkınma ve sanayileşme çabalarının bir ürünü olarak mesleki ve teknik eğitime önem verilmeye başlanmıştır. 1927 yılına kadar vilayet ve belediyelerin meslek okulu açma yetkileri bulunduğu için gerek Osmanlıdan devralınan ve de gerekse vilayet ve belediyeler tarafından açılan okullar program, yönetim, öğrenci vb. birçok yönden farklılık göstermektedir (Tuna, 1973). Mesleki ve teknik öğretim bu haliyle ülkenin ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olduğu için 1927 yılında meslek okulları ile ilgili işler “Yüksek Öğretim Dairesi” tarafından görülmeye başlandı ve bu dairenin başına da Mehmet Rüştü Uzel getirildi. Uzel’in bu dairenin başına getirilmesinden sonra mesleki ve teknik öğretim kurumları hızlı

bir gelişme içine girmiş, okul, öğrenci ve öğretmen sayısı yanında nitelik yönünden de önemli gelişmeler yaşanmıştır. Mehmet Rüştü Uzel'in Türk eğitim tarihe yaptığı en önemli katkı da Türkiye'de mesleki ve teknik öğretimin kurumsallaşması olmuştur.

Bu araştırmada öncelikle Mehmet Rüştü Uzel'in hayatı ve eserlerine değinilmiş, daha sonra Türk eğitim tarihi açısından taşıdığı öneme yer verilmiştir.

A. Hayatı ve Eserleri

Mehmet Rüştü Uzel, 15 Ocak 1891 yılında Bursa'da dünyaya geldi. Babası merkez tahsil memurluğu görevini yapan ve Güllü Berber lakabıyla da anılan Hafız Süleyman Efendi'dir. İlköğrenimini Reyhan Paşa İlkokulunda yapan Uzel, daha sonra yedi yıllık Bursa Mülki İdadisi'ne devam etmiştir. 1910 yılında Bursa Mülki İdadisi'ni birincilikle bitiren Uzel, aynı yıl Askeri Tabip Okulunun seçme sınavlarına katılmış ve başarılı olmuştur. Aynı dönemde Maarif Nezareti tarafından öğretmen yetiştirmek amacıyla yurt dışına gönderilecek öğrencileri belirlemek amacıyla açılan sınava da girmiş ve başarılı olmuştur. Bunun üzerine doktor olmaktan vazgeçmiş, devlet adına öğrenim görmek üzere Fransa'ya gönderilmiştir. Burada üniversitedeki dersleri izleyebilecek derecede Fransızca öğrenebilmek için öncelikle Dijon kentindeki liseye devam etmiş, daha sonra da Clermant Ferrand Üniversitesine devam ederek genel kimya, endüstri ve tarım kimyası alanında öğrenim görmüştür. Bu okuldan 21 Temmuz 1913 tarihinde mezun olmuştur. Uzel 9 Ekim 1913 tarihinde Kastamonu Lisesi fizik ve kimya öğretmenliğine atanmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi üzerine askere alınan Uzel, 1918 yılında terhis edilmiştir. 1 Kasım 1918 tarihinde İstanbul Erkek Öğretmen Okulu fizik-kimya öğretmenliğine atanmış, aynı yıl Yüksek Öğretmen Okulunda kimya dersleri vermeye başlamıştır. 1927 yılına kadar bu okulda görevine devam eden Uzel, zaman zaman Galatasaray Lisesi'nde de kimya derslerine girmiştir. 27 Eylül 1927 tarihinde İstanbul Kız Öğretmen Okulu kimya öğretmenliği ve okul müdürlüğü görevine atanan Uzel, kısa bir süre burada görev yaptıktan sonra Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü görevine atanmıştır. Bu dönemde Bakanlığa devredilen sanat okullarının yönetim işi Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğüne verilmesinden dolayı bu müdürlüğün adı "Yüksek ve Mesleki Tedrisat Umum Müdürlüğü" olmuştur. Uzel, 1930 yılında Talim ve Terbiye Kurulu üyeliğine seçilmiştir. 1933 yılında 2287 sayılı yasa ile Bakanlık Teşkilatı içinde "Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü" kurulunca buraya müdür olarak atanmıştır. Rüştü Uzel, Mesleki ve Teknik

Öğretim Genel Müdürlüğü görevini yürüttüğü dönemde 1936 yılında Sovyetler Birliği eğitim sistemini incelemek amacıyla oluşturulan heyetin başkanlığını yapmıştır. Yine 1937 yılında İtalya'da genel ve mesleki eğitim konularında incelemelerde bulunmuş, mesleki eğitim sistemini yerinde incelemek amacıyla İngiltere'ye gönderilmiştir. Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, 1941 yılında Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı'na dönüştürülmüş, Uzel 1950 yılına kadar burada görevine devam etmiş ve 1950 yılında da emekli olmuştur. 20 Ocak 1965 tarihinde hayata veda eden Uzel, Türkiye'de mesleki ve teknik öğretimin kurulup yaygınlaştırılmasında katkı sağlamış, ölümünün ardından bazı okullara adı verilmiştir (Özalp, 1987; Özdiril, 1965; Turan, 1992).

İtalya'da Orta Derecede Umumi ve Mesleki Tedrisat isimli bir kitabı ulunan Uzel'in asıl eseri mesleki ve teknik eğitim alanında açmış olduğu 19 okuldur. Bu okullardan Kız Teknik Öğretmen Okulu 1943, Erkek Teknik Öğretmen okulu 1937, İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yıldız Teknik Okulu olarak 1939'da, Kalfa Okulu 1944'de, Kız Teknik Olgunlaşma Enstitüsü 1946 ve Zonguldak Maden Tetkik Okulu da 1949 yılında yüksekokul olarak planlanmıştır. Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi'nin çıkarılmasında büyük katkı sağlamış, Cumhuriyet döneminde mesleki ve teknik öğretimin gerçek kurucusu olarak kabul edilmiştir (Turan, 1992).

B. Mehmet Rüştü Uzel'in Türk Eğitim Tarihindeki Yeri ve Önemi

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında mesleki ve teknik eğitim kurumlarının genel durumu ele alındığında Osmanlıdan çok zayıf bir miras devralındığı görülmektedir. Özellikle Cumhuriyet öncesinde Mithat Paşa'nın katkılarıyla kurulan az sayıdaki sanat okulu; terzilik, kunduracılık, demircilik ve marangozluk gibi bazı sanat dallarında faaliyette bulunuyordu. Öğrenci sayısı bakımından ise ülke çapında bu okullarda sadece bin beş yüz kadar öğrenci bulunuyordu. Cumhuriyetin ilk yıllarında bu kurumlar ülkenin mesleki ve teknik eğitim ihtiyacını karşılamaktan uzaktı (Turan, 1991).

Uzel, Türkiye'nin çağdaş uygarlık düzeyine mesleki ve teknik eğitim yoluyla ulaşacağına inanmış, mesleki yaşamında bu uğurda mücadele vermiştir. Toplumun kültür seviyesini yükseltmek için her alanda daha bilgili ve kalifiye insangücüne ihtiyaç duyulduğunu ve bu boşluğun eğitim yoluyla giderilebileceğine inanıyordu. Onun eğitim görüşü üç temel noktada toplanıyordu (Özalp, 1987):

- Okul çağındaki gençlerin gelecekte sosyal, ekonomik ve endüstriyel alanlarda görev alarak üretime katkılarını sağlamak için ülkenin birçok yerinde değişik meslekleri öğretecek okullar açılmalıdır. Böylece geleceğin kalifiye işçileri, teknisyenleri, mühendisleri, ekonomistleri ve modern yaşamın gereklerini yerine getiren erkek ve kadınları yetiştirmek mümkün olacaktır.
- Endüstri ve ekonominin farklı alanlarında çalışacak, okul çağını geçmiş gençler için iş öncesi eğitimi uygulamak, çalışanların daha üst seviyelere ulaşabilmeleri ve verimin artırılması için işbaşında düzenlenecek kurslarla yeterli sayı ve nitelikte eleman yetiştirmek mümkün olacaktır.
- Ülkenin her yönden kalkınması için nüfusun önemli bir bölümünün yaşadığı köylerdeki vatandaşların yaşamlarını daha nitelikli hale getirmek, görgülerini arttırmak ve her gün kullandıkları araç-gereçleri ve eşyaları yapabilmeleri için kadın ve erkek kursları açmak gerekmektedir.

Ona göre ülkenin ihtiyaç duyduğu teknik elemanları yetiştirmek için mesleki ve teknik öğretim kurumlarına önem verilmelidir. Uzel, özellikle dünyanın her geçen dönemde daha da teknik hale geldiğini, tarımda, orduda ve hayatın birçok alanında sürekli olarak teknikleşme söz konusu olduğu için ülkemizin de mesleki ve teknik öğretim kurumlarına önem vermesi gerektiğini dile getirmektedir. Bu alanda kurulacak okullar sadece içinde bulunulan anı dikkate alarak değil, aynı zamanda gelecekte ortaya çıkma olasılığı bulunan ihtiyaçlara da cevap verebilecek bir yapıda olmalıdır (Dursunoğlu, 1965). Uzel'e göre ülkemizin ekonomik alanda kalkınması mesleki ve teknik eğitime sıkı sıkıya bağlıdır.

Sadece eğitimcilik yönüyle değil aynı zamanda yönetici yönüyle de mesleki ve teknik eğitime hizmet eden Uzel, Cumhuriyet dönemine kadar yerel bir hizmet sayılan mesleki ve teknik öğretimin önce devlet teşkilatı içine alınmasını sağlamış, daha sonra da bu kurumların bilimsel ve teknolojik açıdan daha iyi çalışmalarını için çaba göstermiştir (Özalp, 1987).

Mustafa Necati 1926 yılında mesleki ve teknik öğretimi köklü bir şekilde yeniden kurmak için İş Eğitim Akımın öncülerinden G. Kerchensteine'in tavsiyesiyle ülkemize davet edilen Dr. Kühne'nin hazırlamış olduğu raporunda yer alan dört tavsiyesini Uzel, 1927 yılında Yüksek ve Mesleki Genel Müdürü

olunca göz önünde bulundurmuş, ve kendi planını uygulamaya koymuştur. Mustafa Necati'nin arkadaşlığında göreve başlayan Uzel, Hasan Ali Yücel'in arkadaşlığında planını gerçekleştirmiştir (İnan, 1976).

Rüştü Uzel, 23 Ekim 1927 yılında Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü görevine getirilmesinden sonra bu okulları ülkenin ihtiyaçlarına uygun hale getirmeye çalışmıştır. Bu çerçevede öncelikli olarak okulların öğretim programları, bina, atölye ve diğer donanım unsurlarını ele almakla işe başlamıştır.

1930 yılında Alman Profesör Yung, 1933 yılında Amerikan Heyeti, mesleki eğitim veren kurumlarda incelemelerde bulunmak üzere Türkiye'ye davet edilmişler, bu uzmanlar uygulanması gereken öğretim programlarının ülke ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yeniden düzenlenmesi için önerilerde bulunmuşlardır. Uzel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarını batılı bir bakış açısı ile ele almış, yeni bir mesleki eğitimden geçmiş nesil yetiştirmeye çalışmıştır (Özalp, 1987). Mesleki ve teknik öğretim kurumlarından uygulanacak öğretim programı konusunda Batıyı örnek alan Uzel, Batıda faaliyette bulunan bu kurumların programlarını Türkiye'de de uygulamak yoluna gitmiştir. Uzel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarında teorik olarak ele alınan bir konunun mutlaka uygulamasının yapılmasını önemsiyordu. Bu nedenle teorik olan konu mutlaka atölyeye de götürülmelidir (Irmak, 1965).

Uzel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının öğretim programlarında olduğu gibi bina ve atölyelerin yapılması, araç-gereçlerin temini gibi konularda da batıyı örnek almanın gerekli olduğunu düşünüyordu. Fakat Uzel, bu okullarda kullanılacak makine vb. araç-gereçlerin ilerleyen zaman diliminde kendi atölyelerimizde üretilmesinin gereğine inanıyordu (Laik, 1965; Turan, 1992).

Mesleki ve teknik öğretim kurumları için yoğun bir şekilde mücadele veren Uzel, bu okulların laboratuvar ve atölyelerini modern araçlarla donatmak için çalışma başlatmıştır. O, araştırmacı ve planlayıcı bilim adamlarının yanında, onların dilinden anlayan, onlarla birlikte çalışacak yaratıcı ruhta teknisyenlere de ihtiyaç duyulduğunu görmüştür. Bu dönemde Türkiye'de teknik eleman sayısının oldukça yetersiz olması nedeniyle yurt dışından 65 öğretici ve yönetici uzman getirerek okullarda görevlendirmiştir. Diğer yönden daha sonra bunların yerine geçecek gençleri hazırlamak amacıyla batı ülkelerine farklı mesleklerde uzmanlaşmak üzere öğrenciler gönderilmiştir. Bunun yanında okul

atölyelerinde görev alacak ustaların yetiştirilmesi için de kurslar düzenlenmiştir (Özal, 1987).

Teknik öğretim alanında Batının takip edilebilmesi için yabancı dil bilmek çok önemlidir. Uzel'e göre teknik öğretim alanında batı ile kurulacak olan ilişkilerde yabancı dil bilmek köprü görevi görecektir. Ona göre teknik öğretim alanında yurt dışından getirilen uzmanların Türkiye'de istenen katkıyı verebilmesi ancak bu uzmanların dillerinin bilinmesine bağlıdır. Aksi halde yurt dışından getirilen bu uzmanlar tam olarak anlamadığı gibi Türkiye'nin değerlerinin batıya tanıtılması da oldukça zordur. Bilimsel araştırmalar yapabilmek ve teknik öğretimde modern yöntemleri takip edebilmek için yabancı dil mutlaka bilinmelidir. Uzel'e göre batı ile kurulacak kültürel, ekonomik, teknik, ticari vb. birçok alandaki ilişkilerde dil önemli bir araç rolü oynamaktadır (Turan, 1992).

Uzel, 1927 yılında göreve gelmesinden sonra kurmuş olduğu okulların çeşitleri şu şekildedir (İnan, 1974): Akşam Kız Sanat Okulu (1928), Akşam Erkek Sanat Okulu (1928), Orta Terzilik Okulu (1929), Yapı Enstitüsü ve Yapı Ortaokulu (1933), Kız Teknik Öğretmen Okulu (1934), Akşam Kız Sanat Okulu (1936), Erkek Teknik Öğretmen Okulu (1937), İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (1938), Akşam Terzilik Okulu (1939), Gezici Sanat Kursları (1939), Sanat Ortaokulu (1942), Enstitülerde Özel Sınıflar (1943'ten 1947 yılına kadar sürmüştür), Maden Teknisyeni Okulu (1944), Kalfa Okulu (1946) ve Pratik Sanat Okulu.

Uzel'in mesleki ve teknik öğretim alanındaki en önemli ilkelerinden bir tanesi de üretim için eğitim, üretim içinde eğitim prensibidir. Gereğinden fazla bilgiye, göstermelik girişimlere karşıdır (Dinçel, 1984). Çünkü ona göre teori yerine uygulama, gösteriş yerine işlevsellik daha ön plandadır. Bu nedenle Uzel'e göre teoriden daha fazla uygulamaya yer verilmelidir. Onun bu düşünceleri günümüz mesleki ve teknik eğitimi için de çok önemlidir. Çünkü günümüzde sadece teorik bilgi işe yaramamakta, öğretim atölyelerde, makine başında, fabrikalarda gerçekleşmelidir. Böyle bir eğitim sadece okullarda gerçekleştirilemeyeceği için okullarla iş yerleri arasında gerekli işbirliği sağlanmalıdır. Bu nedenle Uzel'in görüşlerinin hala çok önemli olduğu söylenebilir.

Yine ona göre, yapılacak olan çalışmalarda gösterişten ziyade gerçekleştirilen işten elde edilecek yarar çok daha önemlidir. Estetik, gösteriş

önemli olmakla beraber toplumun ihtiyaçları daha öncelikli olmalı, ihtiyaç duyulan alanlarda sanat eserleri üretilmelidir.

Rüştü Uzel, mesleki ve teknik eğitimi sadece dar anlamda ele almamış, birçok sanat dalını yaygınlaştırmak için çaba göstermiştir. Eke'ye (1965) göre onun düşünce sisteminde gezici marangozculuk, demircilik, biçki dikiş, balıkçılık gibi kurslardan sanat enstitülerine kadar birçok alanda sanat kurslarını yaygınlaştırmak önemli bir yer tutmaktadır. Uzel'in genel müdürlüğü döneminde bir yandan örgün eğitim aracılığıyla geleceğin teknisyenleri okullarda yetiştirilirken, diğer yünden de ustaları ve işçileri bu okullar için iş başında hazırlamak gerekmiştir. Bunun için Akşam Sanat Okullarında, gezici ve sabit meslek kurslarında eğitim uygulamasına önem verilmiştir. Uzel, bu kurumların sayısını hızla arttırmış ve geliştirmiştir. Ülke çapında geniş bir kalkınma programı uygulayabilmek için modern meslek bilgilerini köylere kadar götürmek için çalışmıştır. Çünkü ona göre kadını ve erkeğiyle köylerde bulunan işsiz insanları teknik kültür ile temas ettirmek gerekmektedir. Bu nedenle Uzel, kadın ve erkekler için yüzlerce meslek kursları açmıştır (Özalp, 1987).

Onun birçok sanat kursunu ülke çapına yayması ile ilgili olarak "Bir Üstün Adam Rüştü Uzel" adlı eserinde M. Rauf İnan (1976), Demokrat Parti Dönemi Milli Eğitim Bakanlarından Tevfik İleri'nin sözlerine yer vermiştir. Bir toplantı esnasında İleri, Uzel ile ilgili yapmış olduğu hatayı itiraf etmiş, Bakan sıfatı ile Türkiye'nin birçok yerini gezdiğini, köy olsun, kasaba olsun, kent olsun daima Rüştü Uzel'in eserleriyle karşılaştığını belirtmiştir. Bunun üzerine en iyi çalışan birimin Uzel'in birimi olduğunu anladığını ve kabul ettiğini ifade etmiş, onu en uygun, en verimli zamanında boş ve haksız bir politika ile görevinden aldığını, kendisinden özür dilediğini belirtmiştir. Fakat İnan'ın belirttiğine göre Uzel, Tevfik İleri'nin özrünü kabul etmemiştir.

Türk Meşhurları adlı eserinde İbrahim Alaettin Gövsa, Uzel'in mesleki ve teknik eğitim için anlamına yer vermiştir. Ona göre Cumhuriyetin ülkede kurmak istediği endüstri, ciddi bir eleman ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Bu da ancak mesleki ve teknik öğretimin yaygınlaştırılması ile mümkün olacaktır. Gövsa, bu zarureten dolayı Rüştü Uzel'in göreve getirildiğini belirtmektedir. Uzel, göreve geldikten sonra o zamana kadar ancak numuneleri kurulan mesleki öğretim kurumlarını ülke çapına yaymıştır. Kısa süre içinde yaklaşık 10 bin dolayında olan öğrenci sayısı 50 bine çıkarılmış, ülkenin ihtiyaçları çerçevesinde bilimsel ve idari anlamda önemli gelişmeler kaydedilmiştir (İnan, 1976).

1942 yılında Rüştü Uzel imzasıyla “Türkiye Endüstrisinin Gelişim Programı” hakkında bir rapor yayımlanmıştır. Bu raporda ülkenin hangi bölgelerinde ve şehirlerinde ne gibi fabrikalar kurulması gerektiği ve bu kurumlarda çalışacak elemanları yetiştirmek amacıyla açılacak okulların türleri belirlenmiştir. Yapılmasına karar verilen yeni okul binalarının modern ve günün ihtiyaçlarına uygun olabilmesi için uluslararası normlar göz önünde bulundurulmuş, yapılacak dersane, atölye ve laboratuvarların inşasına bu esaslar gözetilerek başlanmıştır. Fakat 2. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan ekonomik kriz ülkemizi de etkilemiş, yapılması planlanan işler gecikmeye başlamış, ancak 1949 yılında verilen ek ödenekle eksikler tamamlanmıştır.

Türkiye’de mesleki ve teknik öğretimin kurumsallaşmasında büyük bir yere sahip olan Rüştü Uzel, mesleki ve teknik öğretim alanında faaliyette bulunan okul ve kurslarda uygulanacak öğretim programlarının kurumların amaçlarına uygun olarak düzenlenmesi için çaba göstermiştir. Denilebilir ki Rüştü Uzel, milli eğitimde planlı çalışmaların öncülerinden olmuştur. Planlarının büyük bir kısmını uygulama mutluluğuna ulaşan Uzel, mesleki ve teknik öğretim tarihinde özel bir yere sahip olmuştur (Özalp, 1987).

C. Sonuç

Bir ülkenin kalkınması için ihtiyaç duyulan insan gücünün yetiştirilmesinde mesleki ve teknik eğitim kurumlarına oldukça önemli görevler düşmektedir. Bir taraftan doğal kaynakların iyi bir şekilde işletilebilmesi, diğer yandan bu kaynakları etkili bir şekilde işleyebilecek bireylerin yetiştirilmesi, nitelikli üretimin gerçekleştirilmesi ve ülke kalkınması gibi birçok konuda bu kurumların önemli rolleri olduğu görülmektedir.

Türkiye’de eğitim düşüncesinin oluşumunda farklı unsurlar etkili olmaktadır. Bu kuvvetlerden birisi de dönemin eğitimcileridir. Bu eğitimcilerimizden birisi de Mehmet Rüştü Uzel’dir. Uzel, Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin kurumsallaştırılmasında önemli bir yere sahiptir.

Uzel, göreve gelmesinden sonra dağınık ve plansız olan mesleki ve teknik öğretim kurumlarına yeni bir ruh vermiş, yeni açılacak en iyi okulların batı standartlarında yapılmasına özen göstermiştir. Mesleki ve teknik okullarda araç-gereç, laboratuvar ve atölyelerin en iyi şekilde hazır tutulması için çaba harcamış, teorik bilgiden ziyade uygulamaya okullarda daha fazla önem vermiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında yurtdışından ülkemize davet edilen uzmanların görüşlerini uygulamış, mesleki ve teknik eğitime önemli bir ivme kazandırılmıştır. Mesleki eğitimi dar anlamda değil geniş anlamda düşünerek ülkenin birçok yerinde sadece okullar değil aynı zamanda erkek ve kadınlar için farklı kurslar da açarak herkesin ihtiyacı olan meslek eğitimi almasını sağlamıştır.

KAYNAKÇA

- Alkan, C., Doğan, H. & Sezgin, S. İ. (2001). *Mesleki ve teknik eğitimin esasları*, Nobel Yayınları.
- Altay, F. & Üstün, N. (2011). *Mesleki eğitim sistemi*. Etüd-Araştırma Servisi: Araştırma Raporu. Konya Ticaret Odası.
- Çelik, G. Y. (2013). *Mesleki eğitim ve öğretim sisteminin güçlendirilmesi projesi (MEGEP)'in değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dinçel, K. (1984). Mehmet Rüştü Uzel ve teknik öğretim, *Öğretmen Dünyası*, 56, 10.
- Dursunoğlu, C. (1965). Hizmet dolu bir ömür, *Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi*, 145, 7.
- Eke, K. (1965). Rüştü Uzel, *Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi*, 145, 72.
- Irmak, M. (1965). Örnek insan Rüştü Uzel ve birkaç teklif, *Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi*, 145, 35-36.
- İnan, M. R. (1976). *Bir üstün adam Rüştü Uzel*, Ankara: Teknik Öğretmenler Derneği (Film-Radyo-TV, Eğitim Merkezi Basımevi).
- Karagöz, S. (2016). Cumhuriyet öncesi dönem eğitim ve öğretim programları ile ilgili görüş ve öneriler, *OPUS*, 6(11), 651-676.
- Laik, S. (1965). Rüştü Uzel'in arkasından, *Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi*, 45, 58-59.
- Özalp, R. (1987). *Cumhuriyet dönemi eğitimcileri "Rüştü Uzel"*, Unesco Türkiye Milli Komisyonu.
- Özdiril, Y. (1965). Rüştü Uzel, *Bilgi*, 18(214), 11-24.
- Sezgin, S. İ. (2009). *Mesleki ve teknik eğitimde program geliştirme* (5. Baskı). Nobel Yayın Dağıtım.

Tsang, M. C. (1999). The cost of vocational training. *Education & Training*, 41(2), 79-97.

Tuna, O. (1973). *Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim*, Ayyıldız Matbaası.

Turan, K. (1992). *Mesleki ve teknik eğitimin gelişmesi ve Mehmet Rüştü Uzel*, İstanbul: MEB Yayınları.

